

ZVÍŘECÍ KOSTI Z OBJEKTŮ ŘIVNÁČSKÉ KULTURY Z VÝZKUMU V PRAZE-ĎÁBLICÍCH V LETECH 2002 A 2004

René Kyselý

MATERIÁL

Prezentovaný rozbor posuzuje kosti ze dvou poloh archeologického výzkumu v Praze-Ďáblicích: zde označeno jako „IS K lomu“ a „K lomu 1729/217“ (výzkum: M. Kostka, 2002 a 2004; blíže viz *Dobeš – Kostka – Stolz 2007*). Jak je patrné z *tab. 1*, kosti pocházejí z více kontextů a (byť všechny mohou představovat materiál řivnáčského stáří) mají různou spolehlivost, co se týká datování. Evidentní kontaminace (tři fragmenty z povrchu objektu 1/2004) byly zcela vyřazeny.

Kosti byly v celém profilu objektů vcelku rovnoměrně distribuovány, poměrně velké kusy kostí (turů) byly i v horních a středních vrstvách, tedy ne kumulovány na dně. Všechny materiál má podobný charakter – na povrchu je poměrně silně erodován působením kořínků rostlin (v dolních vrstvách objektu 1/2004, respektive 6/2004, tj. hloubka 60 cm–dno, je „kořínková“ eroze méně výrazná). Některé kosti se rozpadají. Výsledkem je velký počet velmi drobných fragmentů, ty zvyšují zřetelně celkové NISP (asi 90 v obj. 1/2004), ale váhově jde o zanedbatelnou složku. Silná eroze na povrchu kostí stírá případné intencionální zářezy a podobné jevy. Nicméně jeden zárez na krčku žebra velkého savce (1/2004, vrstva 3, 4) byl zaznamenán. Jeden humerus domácího tura je okousán psem (1/2002, hl. 60 cm–dno). Opálené/spálené kosti pocházejí pouze z obj. 1/2004 z polohy K lomu 1729/217 (hlavně vrstva 3, 4), a to v počtu celkem 20 fragmentů, včetně dvou artefaktů. Vždy jsou opáleny do černé barvy.

KVANTIFIKACE A BIOLOGICKÁ POZOROVÁNÍ

Determinovaný materiál byl kvantifikován dle počtu fragmentů (NISP; viz *tab. 1*, ukazující přehled a kvantifikace zoologického i anatomického určení) a dle hmotnosti (*tab. 2*; zde jen zoologické určení a zjednodušeno).

Poměr domácích a divokých savců je dle NISP asi 9 : 2 a dle hmotnosti asi 3 : 1. Naprosto v celém spektru dominuje tur. Dle metriky je spolehlivě přítomen tur domácí (menší tělesná velikost) i pratur (velcí jedinci). Na velikostní variabilitě se v daném souboru podílí zřejmě i pohlaví. Druhový výčet doplňuje koza, prase domácí a divoké. Možná je přítomna ovce a snad i srnec (viz kategorie „Small ruminant“). Zastoupení menších savců je patrně sníženo špatným zachováním materiálu, neboť menší druhy podléhají snadněji rozpadu.

Doložení tuň, ovce/kozy i prasata jsou různého stáří (jak dospělí tak nedospělí jedinci). Rohový výběžek šavlovitého tvaru (báze = 25,2×42,3 mm) dokládá subadultního jedince kozla. Přítomny jsou fragmenty štíhlých metakarpů (levého i pravého) domácího tura zjevně patřících jediné samici (Bp = 59,1 a 56,6 mm). Část mandibuly prasete z obj. 1/2002 (hl. 0–20 cm) patří dle stavu zubů jedinci ve stáří 16 až 20 měsíců, což by mohlo odpovídat podzimní porážce/lovu.

Tab. 1. Praha-Ďáblice (K lomu 2002, 2004), řívnáčské kontexty
– kvantifikace osteozoologického materiálu (dle počtu fragmentů – NISP)

		IS K		K lomu ppč. 1729/217			TOTAL	
		Lomu	(rok 2004)					
		(rok	(rok 2004)					
		2002)	1	1	5	6		
poloha:								
objekt:		1 + 2	1	1	5	6		
funkce:		hliník	chata	*	kůl	hliník		
datování obsahu objektů:		Řiv.	Řiv.	Řiv.?	?	?		
zoologický druh	anatomie							
domáci	<i>Bos taurus</i>	Molar			4		4	
	<i>Bos taurus</i>	Molar inf.		4			4	
	<i>Bos taurus</i>	Praemolar inf.		2			2	
	<i>Bos taurus</i>	Vertebra cervicalis	1				1	
	<i>Bos taurus</i>	Humerus	1	1			2	
	<i>Bos taurus</i>	Radius	1				1	
	<i>Bos taurus</i>	Carpale 2+3		1			1	
	<i>Bos taurus</i>	Metacarpus	1				1	
	<i>Bos taurus</i>	Pelvis	1				1	
	<i>Bos taurus</i>	Femur					1	
	<i>Bos taurus</i>	Tibia	3				3	
	<i>Bos taurus</i>	Metatarsus	1				1	
	<i>Sus domestica</i>	Humerus		1			1	
	<i>Capra hircus</i>	Processus cornualis	1				1	
	<i>Ovis/Capra</i>	Incisivus inf.		1			1	
	<i>Ovis/Capra</i>	Molar sup.		1			1	
	<i>Ovis/Capra</i>	Premolar sup.		1			1	
	<i>Ovis/Capra</i>	Neurocranium	1				1	
	<i>Ovis/Capra</i>	Radius	1	2			3	
	<i>Ovis/Capra</i>	Calcaneus			1		1	
<i>Ovis/Capra</i>	Phalanx I		2			2		
divocí	<i>Bos primigenius</i>	Ulna	1				1	
	<i>Bos primigenius</i>	Femur	1				1	
	<i>Bos primigenius</i>	Metatarsus	3	1			4	
	<i>Bos primigenius/Bison</i>	Metacarpus		1			1	
	<i>Bos primigenius/Bison</i>	Phalanx II	1				1	
	<i>Sus scrofa</i>	Incisivus 1 inf.		1			1	
domáci / divocí	<i>Bos sp., Bos/Bison</i>	Mandibula	1	1			2	
	<i>Bos sp., Bos/Bison</i>	Vertebra cervicalis	1				1	
	<i>Bos sp., Bos/Bison</i>	Radius	1			1	2	
	<i>Bos sp., Bos/Bison</i>	Ulna		1			1	
	<i>Bos sp., Bos/Bison</i>	Pelvis	1	1			2	
	<i>Bos sp., Bos/Bison</i>	Femur	1				1	
	<i>Bos sp., Bos/Bison</i>	Metatarsus		1			1	
	<i>Bos f.?</i>	Mandibula	1				1	
	<i>Bos f.?</i>	Femur		1			1	
	<i>Bos f.?</i>	Tibia	1				1	
	<i>Bos f.?</i>	Metatarsus		1			1	
	<i>Sus scrofa f.?</i>	Mandibula	1	1			2	
	<i>Sus scrofa f.?</i>	Humerus			1		1	
	<i>Sus scrofa f.?</i>	Metatarsus		1			1	
	<i>Sus scrofa f.?</i>	Phalanx I		1			1	
	<i>Sus scrofa f.?</i>	Phalanx III				1	1	
	Large mammal	Mandibula	1	2			3	
	Large mammal	Costa	2	5			7	
	Large mammal	?		30	1		31	
	Small ruminant	Femur		1			1	
Small ruminant	Phalanx I	1				1		
Medium mammal	Humerus		1			1		
Medium mammal	Femur		4			4		
Medium mammal	Tibia		1			1		
Medium mammal	?		29	2		31		
Undetermined mammal	?	52	201	3		256		
TOTAL		82	302	11	2	2	399	

Vysvětlivky

Zoologické druhy: *Bos taurus* = tur domácí, *Sus domestica* = prase domácí, *Capra hircus* = koza domácí, *Ovis/Capra* = ovce nebo koza, *Bos primigenius* = pratur, *Bos primigenius/Bison bonasus* = velký divoký turovítý (Bovinae), *Sus scrofa* = prase divoké, *Bos sp., Bos/Bison* = velký turovítý, *Bos f.?* = tur, *Sus scrofa f.?* = prase, *Large mammal* = velký savec (velikost jelena až tura), *Medium mammal* = středně velký savec (velikost psa až prasete), *Undetermined mammal* = neurčený savec.

Řiv. = řívnáčská kultura

* povrch objektu 1

Tab. 2. Praha-Ďáblice (K lomu 2002, 2004), řivnáčské kontexty – kvantifikace osteozoologického materiálu (dle hmotnosti, v gramech); vysvětlivky a kontexty viz tab. 1

		IS K Lomu (rok 2002)		K lomu ppč. 1729/217 (rok 2004)		TOTAL
		Řiv.	Řiv.	Řiv.?	?	
domáci	<i>Bos taurus</i>	1033	169	6	169	1378
	<i>Sus domestica</i>		3			3
	<i>Ovis/Capra</i>	57	13	3		72
divocí	<i>Bos primigenius</i>	392	9			400
	<i>Bos primigenius/Bison</i>	27	27			54
	<i>Sus scrofa</i>		2			2
domáci / divocí	<i>Bos primigenius f.?</i>	204	47			251
	<i>Bos sp., Bos/Bison</i>	192	35		87	314
	<i>Sus scrofa f.?</i>	42	7	29	1	79
	Large mammal	41	143		4	187
	Medium mammal	1	59	4		64
	Undetermined mammal	67	123	2	1	193
TOTAL		2054	637	43	262	2996

Obr. 1. Praha-Ďáblice. Objekt 1/2004 – fotografie artefaktů; 1 dílek = 1 cm: 1: vrstva 3, 4, blok 4, šídlo, artefakt erodován, GL=49 mm, zhotoveno z diafýzy středně velkého savce; 2: vrstva 3, 4, blok 4, příčně zbroušeno a ohlazeno používáním, spáleno, z diafýzy středně velkého savce; 3: vrstva 3, 4, blok 6, fragment artefaktu (snad šídla), v užším konci dokonale kulatý průřez, spáleno, zhotoveno ze silné kompakty velkého savce; 4: začišťování řezu 7, artefakt?, korunka zaoblena obrusem a ohlazením (přirozeně?), obnažena dutina zubní, incisivus prasete divokého (*Sus scrofa*)

ARTEFAKTY

Celkem jsou přítomny tři artefakty (*obr. 1:1–3*). Potenciálním artefaktem je i incisivus prasete divokého (*obr. 1:4*), nicméně obrus/ohlazení jeho korunky může být i přirozený efekt vzniklý skusem a rytím (v takovém případě by šlo o dosti starého jedince). Všechny tyto nálezy pocházejí z objektu 1/2004 polohy „K lomu 1729/217“.

LITERATURA

Dobeš, M. – Kostka, M. – Stolz, D. 2007: Sídliště řivnáčské kultury v Praze-Ďáblicích, Archeologie ve středních Čechách 11, 131–166.

ANIMAL BONES FROM ŘIVNÁČ CULTURE EXCAVATIONS AT PRAGUE-ĎÁBLICE IN 2002 & 2004

*Several assemblages arising out of excavations in the Ďáblice cadastre were analysed that could, with a greater or lesser degree of likelihood be dated to the time of the Řivnáč culture (c3000–2700 BC). The richest such assemblage comprises the osteological materials from hut 1/2004, consisting of 302 pieces in all (fig. 2). The whole spectrum is dominated by cattle, both domesticated (*Bos taurus*) and wild (*Bos primigenius*). Other species represented include sheep/goat (*Ovis/Capra*), domesticated pig (*Sus domestica*) and a single fragment from a wild boar (*Sus scrofa*). The assemblage from feature 1/2004 is complemented by a small number of artefacts, predominantly awl fragments (fig. 1).*

RENÉ KYSELÝ

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, PRAHA, v. v. i., LETENSKÁ 4, 118 00 PRAHA 1